

Fragment uit *De Zweetvoetenman*, Annet Huizing & Margot Westermann (ill.), Lemniscaat, 2017.
Dit fragment mag uitsluitend voor educatieve doeleinden worden gebruikt en niet verder worden verspreid.

2

**Mag je illegaal
elektriciteit aftappen
voor gratis stroom? Mag je
door rood licht scheuren?
Mag je een wietkwekerij begin-
nen op je zolder? Mag je een heel
eiland in de hens steken als
je geen bereik hebt met je
mobieltje?**

**Ja, dat mag.
Maar lees wel eerst
even de voorwaarden.**

The background is a solid teal color. It features several stylized illustrations of cannabis leaves in various shades of green and white. A white power plug with two prongs is positioned in the lower center, with a white cord extending downwards. The text is centered in the upper half of the image.

MOET JE JE ALTIJD AAN DE REGELS HOUDEN?

over nood breekt wet,
botsende plichten
en biologische wiet

Kun je elektriciteit eigenlijk wel stelen? Daarover deed de Hoge Raad jaren eerder, op 23 mei 1921, een principiële uitspraak in een zaak tegen een tandarts. Die had de elektriciteitsmeter af en toe stilgezet zodat zijn verbruik niet gemeten werd. Diefstal, concludeerde de Hoge Raad in het Elektriciteits-arrest. Veel juristen waren het niet eens met die uitspraak. Ze vonden dat je alleen 'stoffelijke' zaken kunt stelen.

Stelen voor het **GOEDE** doel

Het is oorlogstijd. Ons land is bezet. Een moedige Amsterdammer heeft vier onderduikers in huis genomen. Ook komen er regelmatig verzetsmensen langs om acties voor te bereiden tegen de Duitsers.

De Amsterdammer heeft wel een probleem: het normale rantsoen voor elektriciteit is lang niet voldoende voor al die mensen in zijn huis. Extra rantsoen aanvragen valt te veel op, dan brengt hij de onderduikers in gevaar. En de rantsoenen overschrijden? Dan wordt de energie afgesloten. Een ramp voor het gezin en de onderduikers. Ook kan de woning dan niet meer gebruikt worden als verzetscentrum.

Nee, er zit niets anders op dan illegaal stroom aftappen via een stroomdraadje. Dat gaat goed tijdens de oorlog, maar op 15 augustus 1945, een paar maanden na de bevrijding, moet de Amsterdammer voor de rechter komen. Die legt hem een boete op van 25 gulden voor **diefstal van elektriciteit** – een behoorlijk bedrag in die tijd. De man gaat in hoger beroep, want hij vindt dat hij een goede reden had voor de diefstal. En, zo zegt hij bij het gerechtshof: 'Had de Nederlandse regering niet alle verzet tegen de vijand goedgekeurd en aangemoedigd?'

Artikel 40 Wetboek van Strafrecht: Niet strafbaar is hij die een feit begaat waartoe hij door overmacht is gedrongen.

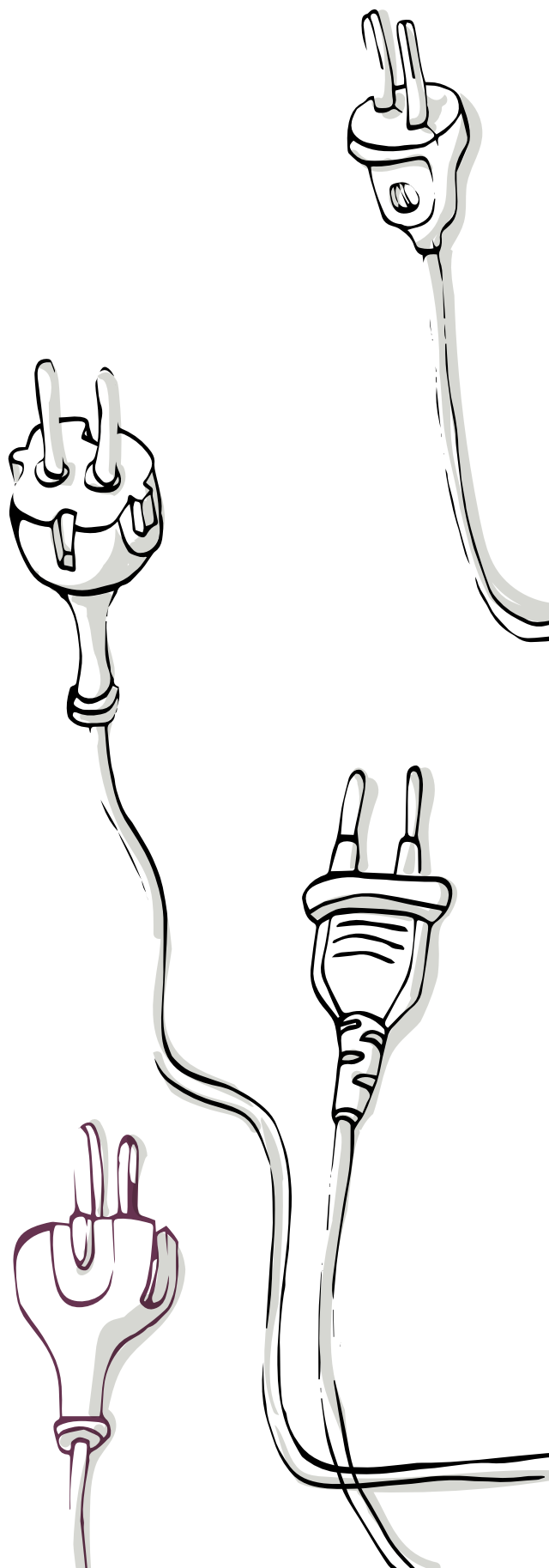
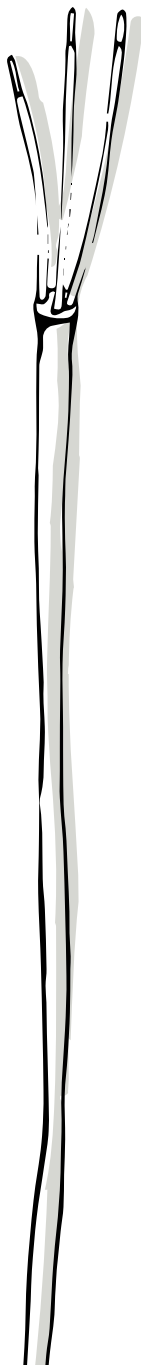
NOOD breekt wet

Je bent verplicht je aan de wet te houden. Maar soms is er een hogere plicht (een morele plicht) waar de wet even voor aan de kant moet.

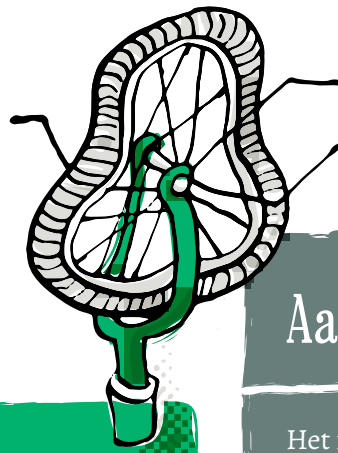
Iemand redden bijvoorbeeld, ook al moet je daarvoor een ladder stelen. 'Overmacht in noodtoestand' heet dat in het recht. In normaal Nederlands: nood breekt wet. Daarbij gaat het om een keuze tussen botsende plichten: een wettelijke plicht en een morele plicht. Het is uiteindelijk aan de rechter of de nood de wet mag breken. De 'nood' moet dan wel heel belangrijk zijn. Belangrijker dan de wet die je overtreedt. Een ladder stelen om een bal uit de dakgoot te halen? Nee, dat wordt 'm niet.

Het LANDSBELANG dienen

De Amsterdammer die elektriciteit stal in de oorlog deed dat voor het landsbelang: onderduikers verzorgen en een verzetscentrum in stand houden. De morele plicht om het landsbelang te dienen ging hier boven zijn plicht om zich aan de wet te houden, oordeelde het gerechtshof Amsterdam op 21 december 1945. Kortom, een gevalletje nood breekt wet. De man was niet strafbaar. Hij hoefde de boete niet te betalen. De uitspraak is de geschiedenis ingegaan als het arrest Diefstal in noodtoestand.

WEL OF GEEN NOOD BREEKT WET?

Onvoorzichtig rijgedrag

Een man rijdt op 31 december 2012 met zijn zieke zoontje naar de huisartsenpost. Hij heeft haast, want zijn zoontje loopt al blauw aan. Onderweg haalt hij een andere auto in. Daardoor botst hij tegen een vierentachtigjarige fietser die zwaargewond raakt. *Nood breekt wet?* Nee, zei de rechtbank Overijssel op 4 december 2013. Het is begrijpelijk dat de man zo snel mogelijk naar de arts wilde. Maar met de inhaalactie kon hij slechts een paar seconden winnen, terwijl hij wel de levens van andere weggebruikers in gevaar bracht. Hij kreeg een voorwaardelijke taakstraf.

Aan de noodrem

Het is 26 maart 1983, de tijd dat je nog mocht roken in de trein. Een man zit in de trein tussen Amsterdam en Zaandam in een coupé voor niet-rokers. Een andere passagier steekt toch een sigaret op. De man vraagt hem een paar keer om te stoppen met roken. Hij krijgt er darmklachten van. De roker blijft doorpaffen. De man trekt vervolgens aan de noodrem. *Nood breekt wet?* Nee, zei de Hoge Raad op 4 juni 1985. Die allergie was niet bewezen. De anti-roker had geen medische verklaring. Bovendien had hij een simpel alternatief: gewoon in een andere coupé gaan zitten. Hij kreeg een boete van 75 gulden.

Brand!

Op 15 augustus 2013 is een brandweerman van de vrijwillige brandweer in zijn eigen auto op weg naar de kazerne. Hij heeft een melding gekregen van een brand in een bejaardenhuis. Hij rijdt hard, haalt in een onoverzichtelijke bocht een andere auto in en rijdt daarbij over een doorgetrokken streep. Dat mag niet. *Nood breekt wet?* Nee, zei de rechtbank Noord-Nederland, en nee, zei het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden in hoger beroep op 11 maart 2016. Ook een brandweerman die onderweg is naar de kazerne moet zich aan de verkeersvoorschriften houden. Hij moest de boete van 220 euro gewoon betalen.

Hondjes bevrijden

Vijf actievoerders van de Anti Dierproeven Coalitie stelen in de nacht van 9 april 2013 zes beagles uit een bedrijf dat de honden gebruikt voor dierproeven. De actievoerders vinden dat er een acute noodzaak is voor deze bevrijdingsactie. *Nood breekt wet?* Nee, oordeelde de rechtbank Oost-Brabant op 22 december 2014. Het bedrijf werkte volgens de regels voor dierproeven. Er was geen noodsituatie. Het was dus 'niet gerechtvaardigd dat de verdachten de strafwet overtraden vanwege hun persoonlijke overtuiging'. Ze zochten met hun actie de publiciteit, maar hadden daar ook legale middelen voor kunnen gebruiken. De actievoerders kregen ieder een taakstraf van vijftig uur.

Taxi door rood

Een taxichauffeur rijdt door rood. Op de achterbank ligt een hoogzwangere vrouw te puffen. De baby kan er elk moment uit komen. Ze moet zo snel mogelijk naar het ziekenhuis. *Nood breekt wet?* Ja, zei de rechtbank Den Haag op 24 december 1971. De chauffeur had een juiste afweging gemaakt. Het belang van moeder en kind woog zwaarder dan de plicht zich aan de verkeersregels te houden. Maar wat als de taxichauffeur iemand had aangerezen terwijl hij door rood reed? Zou de rechter dan anders geoordeeld hebben?

Agente door rood

Een agente in een politiebus rijdt op 31 augustus 2008 door Haarlem als ze een oproep krijgt om met spoed naar een ernstig ongeval te komen. Ze rijdt met hoge snelheid door rood, maar heeft de sirene van de bus nog niet aangezet. Een vijftienjarig meisje dat bij groen licht oversteekt, wordt aangerezen en breekt haar been. *Nood breekt wet?* Er was een conflict van plichten, zei de rechtbank Haarlem op 20 september 2012: de plicht om de verkeersregels na te leven en de plicht om snel naar de plek van het ongeluk te komen. Maar juist van een agent mag verwacht worden dat ze in zo'n situatie uiterst voorzichtig is. Ze had het kruispunt stapvoets moeten naderen. Ze kreeg een voorwaardelijke taakstraf en moest een geldbedrag geven aan een goed doel.

